

Олександр Хрїмлі,
кандидат юридичних наук,
докторант сектору проблем
реалізації господарського законодавства
Інституту економіко-правових досліджень
НАН України

УДК 346.9

ЕФЕКТИВНІСТЬ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНВЕСТИТОРІВ: ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

У статті досліджено теоретичні питання щодо забезпечення ефективності адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері захисту прав інвесторів. На цій основі автором запропоновано визначення терміна: «ефективність адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері захисту прав інвесторів», а також відображено фактори, від яких залежить ефективність адаптації національного законодавства до законодавства ЄС у сфері захисту прав інвесторів.

Ключові слова: ефективність адаптації законодавства, адаптація національного законодавства до законодавства ЄС, захист прав інвесторів, теоретичні питання, фактори ефективності законодавства.

Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу (ЄС) здійснюється на підставі Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, що затверджена Законом України від 18.03.2004 р. [1].

Питання європейської інтеграції знайшли відображення в працях українських та закордонних вчених: С. Войтович, С. Грицака, О. Задорожного, А. Зайця, Ю. Ільїна, Л. Луць, В. Кисіль, В. Муравйова, В. Опришка, І. Піляєва, Т. Середи, Л. Тимченко, Ю. Шемшученка, Дж. Вейлер, Дж. Вінер, Р. Давід, Г. Дейвіс, В. Кернз, А. Романо та інших. Незважаючи на те, що багато вчених присвячують свої роботи адаптації законодавства України до законодавства

ЄС, на сьогодні в науковій літературі не знайшли належного відображення питання забезпечення ефективності адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері захисту прав інвесторів. Тому це питання потребує детальнішого дослідження.

Метою цієї статті є дослідження теоретичних питань щодо забезпечення ефективності адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері захисту прав інвесторів, що дасть змогу запропонувати визначення терміна: «ефективність адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері захисту прав інвесторів» та відокремити фактори, від яких залежить ефективність адаптації законодавства у сфері захисту прав інвесторів.

У науковій літературі використовуються різні терміни для позначення процесу приведення українського законодавства до законодавства ЄС. Зокрема, деякі науковці використовують терміни: «адаптація», «гармонізація», «імплементация».

Відповідно до словника юридичних термінів «адаптація» — це пристосування чинних норм національного законодавства до нових міжнародних зобов'язань, взятих на себе державою [2, с. 114].

Відповідно до Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [1] адаптація законодавства — це процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*.

«Гармонізація національного законодавства з європейським та міжнародним правом передбачає узгоджену діяльність всіх суб'єктів, що здійснюється в межах їх компетенції, послідовно та поетапно» [3, с. 339]. В. Луць зазначає, що гармонізація передбачає: 1) узгодження загальних підходів, концепцій розвитку національних законодавств; 2) створення загальних правових принципів і окремих рішень; 3) один з основних напрямів і форм проведення узгодження правового розвитку держави; 4) процес координації або зближення окремих правових положень різних правових систем, що досягається шляхом усунення основних суперечностей і відмінностей, принаймні, мінімальних загальних вимог і стандартів [4, с. 81]. О. Лаба зазначає, що для України гармонізація національного законодавства з європейським та міжнародним правом має особливу значущість і актуальність, оскільки з цим процесом пов'язане не тільки створення правової бази для майбутнього вступу до ЄС, а й досягнення інших важливих для нашої держави цілей, а саме: створення підґрунтя та рушійної сили правової, адміністративної та судової реформи в Україні; наближення України до повного виконання своїх зобов'язань за Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами як етапу на шляху поступової інтеграції до Європейського Союзу; створення стимулів для здійснен-

ня економічних реформ, підвищення конкурентоспроможності економіки та сприяння залученню іноземних інвестицій в Україну; розвиток зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС, оскільки зі створенням зони вільної торгівлі для них діятимуть рівні правила; подальша демократизація суспільних процесів, розбудова основних засад функціонування громадянського суспільства відповідно до європейських стандартів [5, с. 18].

Імплементация (англ. implementation — «здійснення», «виконання») — процес транспонування актів законодавства, включаючи створення порядку та процедур їхнього впровадження (імплементация у вузькому розумінні); цей процес також включає тлумачення, практику застосування, забезпечення дотримання та виконання норм права органами державної влади (імплементация в широкому сенсі). У міжнародному праві — це фактична реалізація міжнародних зобов'язань на національному рівні, а також один зі способів включення міжнародно-правових норм до національної правової системи за умови дотримання мети і міжнародних норм [6]. «Імплементация норм міжнародного права — цілеспрямована організаційно-правова діяльність держав, яка здійснюється індивідуально, колективно або в рамках міжнародних організацій з метою своєчасної, всебічної і повної реалізації прийнятих ними, відповідно до міжнародного права, зобов'язань» [7, с. 86].

На думку автора, найчіткіше відображає досліджуваний процес саме термін «адаптація». «Використання терміна «адаптація» є цілком правильним та обґрунтованим, відповідає його розумінню у юридичній науці та законодавстві України» [8, с. 276].

Таким чином, адаптація законодавства України до законодавства ЄС полягає в зближенні національного законодавства із сучасною європейською системою права, що повинно забезпечити вдосконалення українського законодавства в різноманітних напрямках, у тому числі в сфері захисту прав інвесторів.

Розвиток міжнародного економічного співробітництва в умовах глобалізації обумовлює необхідність зближення законодавства. З іншого боку, зближення законодавства сприяє розвитку еконо-

мічного співробітництва. Об'єктивною передумовою зближення законодавства є зближення економічних систем, яке реально відбувається вже понад півстоліття [9].

Для того, щоб забезпечити правову ефективність адаптації законодавства України до законодавства ЄС, необхідно в першу чергу уточнити, що включає термін «ефективність норм права». Термін «ефективність права» (правових норм) широко використовується як у науці, так і в практиці. Проте чіткого визначення ефективності правових норм поки що не існує. До недавнього часу це поняття повністю або частково ототожнювалося з правильністю, обґрунтованістю самих норм права. Потім ефективність права почала трактуватися як результативність його дії у процесі використання. Таким чином, ефективність правового регулювання можна розглядати як відображення відносин між фактично досягнутим, істотним результатом і тією метою, для досягнення якої були прийняті відповідні правові норми [10, с. 16]. «Вибір тієї чи іншої форми правового регулювання залежить від змісту регульованих відносин, а також від низки інших умов, які разом узяті вимагають від законодавця вибрати для даних відносин саме такий, а не інший спосіб їх юридичної побудови, щоб зробити правове регулювання найбільш ефективним, доцільним, що сприяє прогресу, втіленню у життя ідеалів правового суспільства» [11, с. 34]. «Критерієм відповідності правового регулювання об'єктивним економічним вимогам є ефективність його дії на прогресивний розвиток цих відносин. Завдання правової науки — розробка шляхів забезпечення такої відповідності і такої ефективності» [12, с. 19]. «Ефективність дії права на суспільні відносини забезпечується шляхом правотворчості, яка полягає у розробці й виданні нормативних актів, і організації реалізації юридичних норм у суспільному житті, їх фактичного перетворення у поведінку суб'єктів» [13, с. 91], «ефективність багато у чому визначається тим, які способи і принципи юридичної дії на поведінку учасників господарських відносин закладені у відповідних правових нормах» [14, с. 27].

Таким чином, автор пропонує розуміти під **ефективністю адаптації зако-**

нодавства України до законодавства ЄС у сфері захисту прав інвесторів позитивне відображення відносин між фактично досягнутим результатом і тією метою, на досягнення якої спрямовано процес адаптації у сфері захисту прав інвесторів.

Ефективність адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері захисту прав інвесторів залежить від низки факторів.

По-перше, від визначеності точного змісту актів Євросоюзу, до яких потрібно адаптувати українське законодавство щодо захисту прав інвесторів. Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що на сьогодні не має чітко визначених норм права щодо захисту прав інвесторів, які потребують адаптації до законодавства України. Це є перешкодою для ефективної адаптації законодавства України до законодавства ЄС. На законодавчому рівні потрібно чітко визначити ті напрями у сфері захисту прав інвесторів, які потребують адаптації для забезпечення ефективності законодавства України.

По-друге, від якості правових актів, які будуть діяти після адаптування законодавства України. Рада ЄС прийняла спеціальне рішення з приводу правил підготовки, за якими правовий акт має бути: чітким, не двозначним, без надмірного застосування скорочень, не містити жаргонних висловів, надто довгих фраз, незрозумілих посилань на інші тексти, ускладнень, що ускладнюють його читання.

По-третє, від можливості врахувати особливості політичних, економічних, правових, судових процесів, які є в Україні.

По-четверте, від формування правової свідомості суб'єктів господарювання, інвесторів відповідно до основних засад європейського права.

Підводячи підсумок, необхідно зазначити наступне:

1. Ефективність адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері захисту прав інвесторів — це позитивне відображення відносин між фактично досягнутим результатом і тією метою, на досягнення якої спрямовано процес адаптації у сфері захисту прав інвесторів.

2. У процесі адаптації національно-

го законодавства до законодавства ЄС у сфері захисту прав інвесторів доцільно врахувати такі фактори як: визначеність точного змісту актів Євросоюзу, до яких потрібно адаптувати українське законодавство щодо захисту прав інвесторів; забезпечення якості правових актів, які діятимуть після адаптування законодавства України; врахування особливос-

тей політичних, економічних, правових, судових процесів, які є в Україні; формування правової свідомості суб'єктів господарювання, інвесторів відповідно до основних засад європейського права. Ці фактори дають змогу досягнути ефективності процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері захисту прав інвесторів.

Список використаних джерел

1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-III // Урядовий кур'єр. — 2004.
2. Мацко А. С. Міжнародне право: навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. і допов. — Київ: МАУП, 2005. — 232 с.
3. Пархоменко Н. М. Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом: методи, етапи, види // Часопис Київ. ун-ту права. — 2012. — № 1. — С. 338—342.
4. Луць В. Правова інтеграція: загально-теоретична характеристика // Вісник Львів. ун-ту. Серія юридична. — 2004. — Вип. 39. — С. 79—84.
5. Лаба О. В. Право Європейського Союзу та право України: теоретико-правові проблеми співвідношення та гармонізації (1991—2004 рр.): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. — Київ, 2005. — 21 с.
6. Куц М. О. Про особливості тлумачення терміна «імплементація» // Часопис Київ. ун-ту права. — 2010. — № 2. — С. 133—137.
7. Гавердовский А. С. Имплементация норм международного права. — Київ: Вища школа, 1980. — 232 с.
8. Гришак С. В. Теоретичні основи адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу // Форум права. — 2012. — № 4. — С. 273—277.
9. Мамутов В. К. Сближение современных систем правового регулирования хозяйственной деятельности // Государство и право. — 1996. — № 8. — С. 41—51.
10. Мельник М. Визначення ефективності правових норм // Економіка, фінанси, право. — 2002. — № 3. — С. 16—18.
11. Черепахин Б. Б. К вопросу о частном и публичном праве. — М., 1994. — 34 с.
12. Мамутов В. К. Экономика и право: сб. науч. тр. — Киев: Юринком Интер, 2003. — 544 с.
13. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. — М.: Юрид. лит., 1966. — 187 с.
14. Хозяйственное право/В. К. Мамутов, Г. Л. Знаменский, В. В. Хахулин и др.; под ред. В. К. Мамутова. — Киев: Юринком Интер, 2002. — 912 с.

Хримли Александр. Эффективность адаптации законодательства Украины к законодательству ЕС в сфере защиты прав инвесторов: теоретические вопросы.

В статье исследованы теоретические вопросы обеспечения эффективности адаптации законодательства Украины к законодательству ЕС в сфере защиты прав инвесторов. На этой основе автором предложено определение термина: «эффективность адаптации законодательства Украины к законодательству ЕС в сфере защиты прав инвесторов», а также отражены факторы, от которых зависит эффективность адаптации национального законодательства к законодательству ЕС в сфере защиты прав инвесторов.

Ключевые слова: эффективность адаптации законодательства, адаптация национального законодательства к законодательству ЕС, защита прав инвесторов, теоретические вопросы, факторы эффективности законодательства.

Khrimli Olexander. The effectiveness of adaptation of Ukrainian legislation to EU legislation in the sphere of investor protection: theoretical questions.

In article indicated that in the scientific literature use different terms to denote the process of bringing Ukrainian legislation to EU legislation. In particular, some scientists use the term «adaptation», «harmonization», «implementation». According to the author, most clearly reflects being studied process is the term «adaptation».

In the article understand by effective adaptation of legislation Ukraine to the EU legislation to protect the rights of investors reflection of a positive of relations between the actual results achieved and the purpose to achieving the adaptation which is directed to protect the rights of investors.

The author notes that the effectiveness of adaptation of legislation Ukraine to the EU legislation in the area of investor protection depends on several factors. First, the certainty of the exact content of EU regulations, which need to adapt Ukrainian legislation on investor protection. The carried out research suggests that at present no clearly defined law on the protection of investors require adaptation to the legislation of Ukraine. This is a barrier to effective adaptation of legislation Ukraine to the EU legislation. The legislation must clearly define those areas in the field of investor protection, which require adaptation to ensure the effectiveness of the legislation of Ukraine.

Second, the quality of the acts that will operate after adapting the legislation of Ukraine. The EU Council adopted a special resolution on the preparation of rules on which legal instrument should be: clear, not ambiguous, without excessive use of abbreviations not contain slang expressions, too long sentences, obscure references to other texts complication that makes the reading.

Thirdly, the possibility to take into account the peculiarities of political, economic, legal and judicial processes taking place in Ukraine.

Fourth, the formation of legal consciousness of business entities, investors in accordance with the principles of European law.

Keywords: *adaptation of legislation effectiveness, adapting national legislation to EU law, the protection of investors, theoretical issues, factors of efficiency legislation.*